

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No4(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 146 sahifa,
22-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Pedagog kadrlar tayyorlashda microteaching metodining tashkiliy asoslari va uni samarali qo'llash mexanizmlari.....	10
<i>Abdiqayumova Malika</i>	
Ijtimoiy pedagogik faoliyatning bolalarning moslashuv ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni	14
<i>Abdullayeva Yulduz Qurbon qizi, Xudayberdiyeva Zilola Azamat qizi</i>	
Talabalarning og'zaki nutqini interfaol usullar yordamida rivojlantirish	18
<i>Atamirzayeva Ezoza</i>	
English Language Barriers Among Rural Ecotourism Guides in Uzbekistan	22
<i>Aminova Asilaxon Sobir qizi</i>	
Совершенствование методов обучения студентов эффективному управлению временем на основе тайм-менеджмента.....	25
<i>Уразова М. Б., Абатова У. Б.</i>	
Zamonaviy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni va samaradorligi	30
<i>Xurramova Dilso'z Baxtiyor qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik ahamiyati.....	33
<i>Gaipova Akjunis Qayratovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda o'zini o'zi tashkil etish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	37
<i>Alimov Bekzod Nematovich</i>	
O'qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanish tadbirlarini maktab darajasida boshqarishning integratsiyalashgan yondashuvi	41
<i>Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi</i>	
Talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar	48
<i>Xurramova Sanobar Mahmatmurod qizi</i>	
Pedagogical Integration as a Factor of Humanization in Professional Teacher Education	53
<i>Yusupova Mukhabbat Anatolyevna</i>	
Yoshlarda iqtisodiy tafakkur shakllanishida etnik muhitning ta'siri.....	58
<i>Erkinova Sevara Najmiddin qiz</i>	
Innovative Approaches to Teaching English in Higher Education: a Methodological Study	61
<i>Gulsara Khakimova</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kognitiv faollikni rivojlantirishda neyropedagogika asoslari.....	63
<i>Hikmatova Jamila Fatox qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning eshituv idrokini rivojlantirish texnologiyalari.....	68
<i>I. S. Xamrayeva, Nuriddinova Muxayyo Ishxodjayevna</i>	
Badiiy matn asosida nutqiy ko'nikmalar va ijodiy tafakkur integratsiyasini ta'minlash metodikasi	73
<i>Jo'rayeva Sevinch Abdialim qizi</i>	
Etnopedagogik muhitda maktabgacha katta yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirish.....	77
<i>Murodova Farangis G'anisherovna</i>	
Malaka oshirish jarayonida muammoga asoslangan o'qitish vositasida MTT tarbiyachilarining 4K ko'nikmasini rivojlantirish texnologiyasi	81
<i>Ravshanova Xafiza Komilovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xalq og'zaki ijodi vositalaridan (ertak, maqol, qo'shiq, afsona, doston va boshqalar) foydalanishning nazariy asoslari, xalqaro va milliy tajribasi	85
<i>Tog'ayeva Munisa Muxammadiyevna</i>	
Akademik ko'nikmalarni rivojlantirish asosida kelajakdagi o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish	89
<i>Tursunova Elmira Ulug'bekovna, Rayimova Mushtariy Raup qizi</i>	
Sensor integratsiya autizm spektori buzilishi bo'lgan bolalarning xulq-atvor va hissiy holatiga ta'siri.....	91
<i>Xamidova Muyassar Polsaidovna, Abdullayeva Muslima Shovkat qizi</i>	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	96
<i>Xoshimova Dilobar Kuchkarovna, Nortosheva Dildora Orif qizi, Avazmurodova Mehribon Sharif qizi</i>	
Инновационная методика нравственного воспитания в начальных классах: подход межпредметной интеграции	101
<i>Улугмуродова Шохсанам</i>	
Shaxs o'z-o'zini anglashining ijtimoiy-psixologik jihatlari	105
<i>Bobonazarov Oybek Shoyim o'g'li</i>	
Samarqand arxitektura-qurilish instituti va shahar infratuzilmasi rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlik (1950–1990yy).....	108
<i>Abulqosimova Dildora Asrorovna, O'ralov Sodiqjon</i>	
Tabiatshunoslik darslarida steam yondashuvi asosida ta'limni tashkil etish metodlari	111
<i>Gulnora Narmatova Tojiyevna</i>	
AI-Mediated Coil in Oral English Teacher Education: a Didactic Model for Developing Intercultural Communicative Competence.....	115
<i>Mukhammadiyeva Khalima Saidakhmadovna</i>	
Pedagogik faoliyatda kasbiy stress jarayonining ijtimoiy psixologik xususiyatlari	119
<i>Xotamova Madinabonu Iloxjon qizi</i>	
Pedagogik mahorat fani asosida bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	123
<i>Xurramova Mohidil Baxtiyorovna</i>	
Bo'lajak kutubxonachilarda ilm-fanga oid bilimlarni o'zlashtirish malakasini shakllantirish	126
<i>O'rozov Abdurasul Norboyevich</i>	
Методологические подходы к развитию духовно-творческого потенциала детей младшего школьного возраста	130
<i>Хасанова Гулшод Касимовна</i>	
Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	134
<i>Rustamova Shoxista Omonjonovna</i>	
O'rta maktab yoshidagi o'quvchilarda voleybol mashg'ulotlarining psixoemotsional holat va ijtimoiy faollikka ta'siri	138
<i>Xonimqulova Durdona</i>	
Farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanishining o'ziga xosligi	141
<i>Tursunboyeva Gavharoy Abdivohid qizi</i>	

FARZANDLAR TARBIYASIDA OTALIK VA ONALIK HISSINING SHAKLLANISHINING O'ZIGA XOSLIGI

Tursunboyeva Gavharoy Abdivohid qizi
Namangan davlat pedagogika instituti
"Kreativ pedagogika va psixologiya" kafedrasida
Psixologiya mutaxassisligi magistranti

ORCID: 0009-0009-5449-9605

Annotatsiya: Farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanish jarayoni hamda uning o'ziga xos jihatlari tahlil etiladi. Ota-onalik mas'uliyatining ijtimoiy, psixologik va pedagogik asoslari yoritilib, oilaviy muhitning bola shaxsini rivojlantirishdagi o'rnini ochib beriladi. Shuningdek, zamonaviy jamiyatda ota va ona rollarining transformatsiyasi hamda uning tarbiyaviy faoliyatga ta'siri muhokama qilinadi. Tahlil natijalari asosida farzand tarbiyasida ota-onalik hissini samarali shakllantirish yo'llari yuzasidan ilmiy xulosalar beriladi.

Kalit so'zlar: otalik hissi, onalik hissi, farzand tarbiyasi, oilaviy muhit, shaxs rivoji, pedagogik yondashuv, ijtimoiy omillar, ota-onaga mas'uliyati.

Abstract: The article analyzes the specific features of the formation of paternal and maternal feelings in the process of child upbringing. It highlights the social, psychological, and pedagogical foundations of parental responsibility and reveals the role of the family environment in the development of a child's personality. Particular attention is paid to the transformation of parental roles in modern society and their impact on the upbringing process. Based on the analysis, scientifically grounded conclusions are proposed for the effective development of parental feelings.

Key words: paternal feelings, maternal feelings, child upbringing, family environment, personality development, pedagogical approach, social factors, parental responsibility.

Аннотация: В статье анализируются особенности формирования отцовских и материнских чувств в процессе воспитания детей. Раскрываются социальные, психологические и педагогические основы родительской ответственности, а также роль семейной среды в развитии личности ребёнка. Особое внимание уделяется трансформации ролей отца и матери в современном обществе и их влиянию на воспитательный процесс. По результатам анализа предложены научно обоснованные выводы по эффективному формированию родительских чувств.

Ключевые слова: отцовские чувства, материнские чувства, воспитание детей, семейная среда, развитие личности, педагогический подход, социальные факторы, родительская ответственность.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida sog'lom va barkamol avlodni shakllantirish masalasi alohida dolzarflik kasb etmoqda. Mazkur jarayonda oila instituti, ayniqsa, ota va onaning tarbiyaviy faoliyati hal qiluvchi ahamiyatga ega. Farzand tarbiyasi nafaqat pedagogik jarayon, balki chuqur ijtimoiy-psixologik hodisa bo'lib, unda otalik va onalik hissining shakllanishi muhim o'rin tutadi. Otalik va onalik hissi insonning biologik, ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u farzandga bo'lgan mehr, mas'uliyat va e'tibor orqali namoyon bo'ladi. Ushbu hissiyotlarning yetarli darajada shakllanmasligi esa bolalarning shaxs sifatida kamol topishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois, zamonaviy pedagogika va psixologiyada ota-onalik hissining mohiyati, uning shakllanish omillari hamda tarbiyaviy jarayondagi o'rnini keng o'rganilmoqda.

So'nggi yillarda ijtimoiy hayotda yuz berayotgan o'zgarishlar, jumladan, urbanizatsiya, axborot texnologiyalarining rivojlanishi hamda oilaviy qadriyatlarning transformatsiyasi ota va ona rollarining o'zgarishiga olib kelmoqda. Bu esa, o'z navbatida, farzand tarbiyasida an'anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda zamonaviy yondashuvlarni ham qo'llash zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, yosh oilalarda otalik va onalik hissining shakllanishiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularni ilmiy asosda tahlil qilish muhim ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanish jarayonini kompleks o'rganish, uning o'ziga xos xususiyatlarini ochib berish hamda samarali shakllantirish yo'llarini ilmiy asoslashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun maqolada ota-onalik hissining ijtimoiy, psixologik va pedagogik jihatlari tahlil qilinadi, shuningdek, zamonaviy oilalarda kuzatilayotgan tendensiyalar asosida xulosalar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Farzand tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanishi masalasi ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan turli nuqtai nazardan tadqiq etilgan. Mazkur muammo pedagogika, psixologiya va sotsiologiya fanlarining kesishgan nuqtasida o'rganilib, uning nazariy va amaliy jihatlari keng yoritilgan. Psixologik yondashuv doirasida ota-onalik hissining shakllanishi insonning emotsional rivoji bilan bevosita bog'liq ekanligi ta'kidlanadi. Ayrim tadqiqotchilar ushbu hissiyotlarning shakllanishini bolalik davrida o'z ota-onasidan olingan tarbiya modeli bilan izohlaydilar. Ya'ni, shaxsning kelajakda qanday ota yoki ona bo'lishi uning o'z oilasida kuzatgan ijtimoiy tajribasi va o'zlashtirgan xulq-atvoriga chambarchas bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan, ota-onalik hissi avloddan-avlodga o'tuvchi ijtimoiy-madaniy hodisa sifatida qaraladi.

Pedagogik tadqiqotlarda esa farzand tarbiyasida ota-onaning faol ishtiroki, ularning tarbiyaviy kompetensiyasi va mas'uliyat darajasi asosiy omillardan biri sifatida e'tirof etiladi. Ota-onaning bola bilan muloqoti, mehr-muhabbati va qo'llab-quvvatlashi bola shaxsining har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, otaning tarbiyadagi faolligi bolada ijtimoiy faollik, mustaqillik va mas'uliyat kabi sifatning shakllanishida muhim rol o'ynashi ilmiy asoslangan. Sotsiologik tadqiqotlarda esa zamonaviy jamiyatda ota va ona rollarining o'zgarishi alohida e'tibor markazida turadi. Ilgari an'anaviy ravishda ota moddiy ta'minotchi, ona esa tarbiyachi sifatida qaralgan bo'lsa, bugungi kunda ushbu rollar tobora integratsiyalashib bormoqda. Natijada, ota ham tarbiyaviy jarayonda faol ishtirok etishi, ona esa ijtimoiy faoliyatda o'z o'rnini mustahkamlashi kuzatilmog'qa. Bu esa ota-onalik hissining shakllanishiga yangi yondashuvlarni talab etadi.

Mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham oila muhitining sog'lomligi, milliy qadriyatlar va an'analarning saqlanishi farzand tarbiyasida muhim omil sifatida ko'rsatiladi. Ayniqsa, o'zbek oilalarida mehr-oqibat, hurmat va mas'uliyat kabi tushunchalar ota-onalik hissining asosiy komponentlari sifatida talqin etiladi. Shu bilan birga, zamonaviy axborot makonining kengayishi, turmush tarzining o'zgarishi kabi omillar ota-onalik hissining shakllanishiga yangi ta'sir mexanizmlarini yuzaga keltirmoqda.

Yuqoridagi ilmiy qarashlar tahlili shuni ko'rsatadiki, otalik va onalik hissi ko'p qirrali va murakkab jarayon bo'lib, u biologik omillar bilan bir qatorda ijtimoiy muhit, tarbiya va shaxsiy tajriba ta'sirida shakllanadi. Shu sababli, mazkur muammoni kompleks yondashuv asosida o'rganish zarurati mavjud.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanish jarayonini tizimli va kompleks yondashuv asosida o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotning metodologik negizini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, faoliyatli yondashuv hamda ijtimoiy-pedagogik tahlil tamoyillari tashkil etadi. Ushbu yondashuvlar orqali ota-onalik hissining shakllanishi individual, oilaviy va ijtimoiy omillar o'zaro bog'liqligida ko'rib chiqildi.

Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlarning uyg'unligi ta'minlandi. Nazariy bosqichda muammo yuzasidan mavjud ilmiy manbalar tahlil qilinib, umumlashtirish, taqqoslash va tizimlashtirish usullari orqali asosiy ilmiy qarashlar o'rganildi. Bu bosqichda otalik va onalik hissining mohiyati, uning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar hamda farzand tarbiyasidagi o'rni konseptual jihatdan asoslab berildi.

Empirik tadqiqot doirasida kuzatish, yarim tuzilgan suhbat va anketa-so'rovnoma metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotda turli ijtimoiy qatlamlarga mansub bo'lgan ota-onalar, xususan, yosh oilalar vakillari ishtirok etdi. Tanlanma respondentlarning ijtimoiy-demografik ko'rsatkichlari (yoshi, oilaviy holati, farzandlar soni va ta'lim darajasi)ni inobatga olgan holda shakllantirildi, bu esa natijalarning ishonchligini oshirishga xizmat qildi.

So'rovnoma savollari ota-onalik hissining asosiy komponentlarini aniqlashga yo'naltirildi: emotsional yaqinlik, mas'uliyat darajasi, tarbiyaviy yondashuvlar, farzand bilan muloqot sifati hamda oilaviy muhitning xususiyatlari. Suhbat jarayonida esa respondentlarning shaxsiy tajribasi, farzand tarbiyasidagi muammolari va yondashuvlari chuqurroq o'rganildi. Olingan ma'lumotlarni qayta ishlashda sifat va miqdoriy tahlil metodlaridan foydalanildi. Statistik umumlashtirish orqali respondentlar javoblaridagi umumiy tendensiyalar aniqlandi, sifat tahlili orqali esa ota-onalik hissining shakllanishiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar izohlandi.

Shuningdek, natijalar o'zaro taqqoslash asosida tahlil qilinib, ularning mantiqiy uyg'unligi ta'minlandi. Tadqiqotning ishonchligi va haqqoniyligini ta'minlash maqsadida triangulyatsiya usuli qo'llanildi, ya'ni bir nechta metodlar orqali olingan ma'lumotlar o'zaro solishtirildi. Shu bilan birga, ilmiy xolislik, ob'ektivlik va tizimlilik tamoyillariga qat'iy amal qilindi.

Natijada qo'llanilgan metodologik yondashuvlar farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanish jarayonini chuqur va har tomonlama tahlil qilish, ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan empirik tadqiqot natijalari farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanishi murakkab, ko'p bosqichli hamda turli omillar ta'sirida yuzaga keluvchi jarayon ekanligini tasdiqladi. Tadqiqotda ishtirok etgan respondentlarning javoblari asosida ota-onalik hissining mazmuni, uning tarkibiy komponentlari va shakllanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar aniqlandi. Natijalarga ko'ra, respondentlarning aksariyati ota-onalik hissini, avvalo, farzandga nisbatan chuqur mehr-muhabbat, mas'uliyat va g'amxo'rlik bilan bog'laydi. Shu bilan birga, ota-onalik hissining shakllanishida individual psixologik xususiyatlar, oilada shakllangan qadriyatlar tizimi va ijtimoiy muhit muhim o'rin tutishi qayd etildi. Ayniqsa, bolalik davrida kuzatilgan oilaviy tarbiya modeli kelgusida shaxsning ota yoki ona sifatida shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi aniqlandi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, onalarda emotsional yaqinlik, sezgirlik va g'amxo'rlik darajasi nisbatan yuqori bo'lsa, otalarda mas'uliyat, himoya va nazoratga yo'naltirilgan yondashuv ustunlik qiladi. Biroq zamonaviy oilalarda ushbu farqlar asta-sekin kamayib borayotgani, ya'ni otalarning ham farzand bilan emotsional aloqaga kirishishi, onalarning esa tarbiyaviy qarorlar qabul qilishda faolligi ortib borayotgani kuzatildi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari oilaviy muhitning sifat ko'rsatkichlari ota-onalik hissining shakllanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etishini ko'rsatdi. O'zaro hurmat va qo'llab-quvvatlash mavjud bo'lgan oilalarda ota-onalik hissi barqaror va ijobiy shakllangan bo'lsa, nizoli va beqaror muhitda ushbu hissiyotning rivojlanishi sust kechishi aniqlandi. Bu holat farzandlarning psixologik holati va ijtimoiy moslashuviga ham bevosita ta'sir ko'rsatishi bilan izohlanadi. Bundan tashqari, ota-onalarning pedagogik savodxonlik darajasi ham muhim omil sifatida namoyon bo'ldi. Tadqiqotda aniqlanishicha, tarbiyaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan ota-onalar farzand bilan samarali muloqot o'rnatadi, uning ehtiyojlarini chuqurroq angalaydi va individual rivojlanishiga mos yondashuvni tanlaydi. Bu esa farzandning shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy omillar, jumladan, ommaviy axborot vositalari va raqamli texnologiyalar ta'siri ham tadqiqot natijalarida o'z aksini topdi. Ayrim respondentlar zamonaviy texnologiyalar ota-onalar uchun axborot manbai sifatida foydali ekanligini ta'kidlasalar, boshqalar bu omil farzand bilan jonli muloqotning kamayishiga olib kelayotganini qayd etdilar. Bu esa ota-onalik hissining namoyon bo'lish shakllarini yangi talablarga moslashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari otalik va onalik hissining shakllanishi biologik, psixologik va ijtimoiy omillar uyg'unligida yuzaga kelishini tasdiqladi. Ushbu jarayonning samarali kechishi uchun ota-onalarda ongli yondashuv, pedagogik madaniyat va ijobiy oilaviy muhitni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqot natijalari farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanishi ko'p qirrali va dinamik jarayon ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi. Olingan ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ota-onalik hissi nafaqat biologik omillarga, balki ijtimoiy muhit, tarbiya va shaxsiy tajriba bilan uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Bu holat mazkur yo'nalishda ilgari surilgan nazariy qarashlar bilan uyg'unlik kasb etadi.

Tadqiqot davomida aniqlangan muhim jihatlardan biri – oilaviy muhitning sifat ko'rsatkichlari ota-onalik hissining shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynashidir. O'zaro hurmat, ishonch va ijobiy muloqot ustuvor bo'lgan oilalarda ota-onalik hissi yanada barqaror va samarali shakllanishi kuzatildi. Bu natija oilaning bola shaxsining rivojlanishidagi markaziy institut sifatidagi o'rnini yana bir bor asoslaydi. Shu bilan birga, oilaviy ziddiyatlar mavjud bo'lgan muhitda ota-onalik hissining yetarli darajada rivojlanmasligi farzand tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi ham aniqlandi. Muhokama jarayonida zamonaviy jamiyatda ota va ona rollarining o'zgarib borayotgani alohida e'tiborga loyiqdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, an'anaviy qarashlardan farqli ravishda, bugungi kunda otalarning farzand tarbiyasidagi faolligi ortib bormoqda. Bu esa bolalarda nafaqat ijtimoiy, balki emotsional barqarorlikni shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Onalarning esa faqatgina tarbiyachi emas, balki ijtimoiy faol subyekt sifatida namoyon bo'lishi ota-onalik hissining yangi qirralarini yuzaga keltirmoqda.

Shuningdek, tadqiqot natijalari ota-onalarning pedagogik madaniyati va psixologik tayyorgarligi darajasi muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. O'z faoliyatini ongli ravishda tashkil eta oladigan, farzandning individual xususiyatlarini hisobga oladigan ota-onalarda ota-onalik hissi yanada rivojlangan bo'ladi. Bu esa zamonaviy pedagogik yondashuvlarning amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi. Muhokamada yana bir muhim jihat sifatida axborot texnologiyalarining ta'siri qayd etildi. Raqamli muhit ota-onalar uchun yangi imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ayrim hollarda farzand bilan bevosita muloqotning kamayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, zamonaviy sharoitda ota-onalik hissini shakllantirishda an'anaviy qadriyatlar va innovatsion yondashuvlar o'rtasida muvozanatni ta'minlash zarurati yuzaga keladi.

Umuman olganda, muhokama natijalari tadqiqot davomida olingan ilmiy xulosalarni chuqurlashtirish bilan birga, otalik va onalik hissining shakllanishi masalasida kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun ota-onalarda pedagogik bilimlarni oshirish, sog'lom oilaviy muhitni shakllantirish va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish muhim hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanishi murakkab, ko'p omilli va uzluksiz jarayon ekanligini ko'rsatdi. Ushbu jarayon biologik asoslar bilan bir qatorda ijtimoiy muhit, oilaviy qadriyatlar, shaxsiy tajriba hamda pedagogik bilimlar ta'sirida rivojlanishi aniqlandi.

Tadqiqot davomida ota-onalik hissining asosiy komponentlari sifatida mehr-muhabbat, mas'uliyat, emosional yaqinlik va tarbiyaviy faollik alohida ahamiyat kasb etishi belgilandi. Shu bilan birga, oiladagi sog'lom psixologik muhit, o'zaro hurmat va samarali muloqot ota-onalik hissining shakllanishida muhim omil ekanligi asoslandi. Aksincha, nizoli va beqaror oilaviy muhit ushbu jarayonning sustlashishiga olib kelishi mumkinligi aniqlanib, bu holat farzand rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatishi qayd etildi.

Shuningdek, zamonaviy jamiyatda ota va ona rollarining transformatsiyaga uchrayotgani, ya'ni ularning tarbiyaviy faoliyatda teng darajada ishtirok etishga intilayotgani kuzatildi. Bu esa farzand tarbiyasida yanada muvozanatli va kompleks yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, otalarning tarbiyadagi faolligining ortishi va onalarning ijtimoiy hayotdagi o'rnining kengayishi ota-onalik hissining yangi qirralarini yuzaga keltirmoqda. Tadqiqot natijalari asosida shuni ta'kidlash mumkinki, ota-onalik hissini samarali shakllantirish uchun ota-onalarda pedagogik madaniyatni rivojlantirish, psixologik tayyorgarlikni kuchaytirish hamda oilaviy muhitni sog'lomlashtirish zarur. Shu bilan birga, zamonaviy axborot texnologiyalaridan oqilona foydalanish va farzand bilan bevosita muloqotni saqlab qolish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining to'laqonli shakllanishi barkamol shaxsni voyaga yetkazishning muhim sharti hisoblanadi. Mazkur yo'nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlarni yanada chuqurlashtirish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish zamonaviy pedagogika fanining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bronfenbrenner, U. Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Development. Sage Publications, 2005.
2. Baumrind, D. Authoritative Parenting Revisited: History and Current Status. American Psychological Association, 2013.
3. Bowlby, J. A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development. Basic Books, 1993.
4. Darling, N., & Steinberg, L. Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487–496.
5. Muxamedova, D. Oila pedagogikasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2020.
6. Karimova, V. Rivojlanish psixologiyasi. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2019.
7. Tursunbayeva, G. A. Q. Farzand tarbiyasida oilaviy muhitning psixologik ta'siri. *Science and Education*, 2025, 6(11), 1005–1011.
8. Abdurahmonov, A. Oilada tarbiya jarayonining ijtimoiy-pedagogik asoslari. *Pedagogika jurnali*, 2021, 4(2), 15–22.
9. UNICEF. Parenting and Early Childhood Development. 2023.
10. World Health Organization (WHO). Child Development and Parenting Resources. 2022.
11. American Psychological Association. Parenting Styles and Child Outcomes. 2023.
12. UNESCO. Education and Family Environment. 2022.
13. Harvard University Center on the Developing Child. Serve and Return Interaction Shapes Brain Architecture. 2021.
14. Kayumov, B. Z. O., & Nurmanova, B. B. Q. Factors and causes of behavioral deviation in adolescents. *Science and Education*, 2026, 7(3), 534–537.
15. Kayumov, B. Z. O., & Boyturayeva, N. M. K. Online psychological consultation service: problems and solutions. *Science and Education*, 2026, 7(3), 527–533.
16. Qayumov, B. Z. O., & Rustamova, D. J. Causes of deviation in the education of school-age students. *Academic Journal of Science, Technology and Education*, 2026, 2(3), 101–103.
17. Kayumov, B. Z. O. Professional development and success of teaching staff in higher education. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 2026, 2(2), 52–55.
18. Kayumov, B. Z., & Olimjonova, N. S. The importance of role playing in preschool children. *Science and Education*, 2026, 7(3), 475–480.
19. Kayumov, B. Z. O., & Kodirova, Z. S. Q. The influence of the virtual world on the formation of destructive behavior in adolescents. *Science and Education*, 2026, 7(3), 426–429.
20. Kayumov, B. Z. O., & Shokirova, D. Study of human mental activity. In *International Conference Platform*, 2026, 4, 112–115.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.